

STORTINGET

Innst. 366 S

(2021–2022)

Innstilling til Stortinget
fra arbeids- og sosialkomiteen

Dokument 8:199 S (2021–2022)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sveinung Rotevatn, Grunde Almeland og Guri Melby om å styrke tegnspråkets stilling og tolketjenesten for døve, døvblinde og hørselshemmede for å sikre likestilt kommunikasjon

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget innen utgangen av 2023 med forslag til en ny organisering av tolketjenesten. Forslaget må inneholde en styrket innbyggerinvolvering.
2. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å styrke tilbakemeldingsfunksjonen for innbyggere som bruker tolketjenesten, hvor formålet er at det skal være mekanismer for å sørge for økt grad av innbyggerinvolvering i utvikling og evaluering av tjenesten. Dette kan gjøres gjennom å styrke en av de eksisterende ombudsfunksjonene.
3. Stortinget ber regjeringen utrede innholdet i og innføringen av en femårig masterutdanning i tegnspråk.
4. Stortinget ber regjeringen fremme nødvendig lovforslag for å sikre at arbeidsgiveres utgifter til tolketjenester fullfinansieres av staten, og at retten til å velge tolk legges til den som skal bruke tjenesten.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens behandling

Komiteen ba i brev av 21. april 2022 om statsrådets vurdering av forslaget. Statsrådets svarbrev av 10. mai 2022 følger vedlagt.

Som ledd i komiteens behandling av representantforslaget ble det åpnet for å komme med skriftlig innspill.

Følgende leverte skriftlig innspill:

- Tolkene i Akademikerforbundet (TiA).
- Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon.
- Norges Døveforbund.
- Hørselshemmedes Landsforbund (HLF).
- Unge funksjonshemmede.
- Foreningen Norges døvblinde (FNDB) og Landsforbundet for kombinert syns- og hørselshemmede/døvblinde (LSHDB).
- Samarbeidsforumet av Funksjonshemmedes Organisasjoner (SAFO).

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Tuva Moflag, Runar Sjøstad, Trine Lise Sundnes og Torbjørn Vereide, fra Høyre, Henrik Asheim, Anna Molberg og Aleksander Stokkebø, fra Senterpartiet, Anja Ninadotter Abusland og Per Olaf Lundteigen, fra Fremskrittspartiet, Dagfinn Henrik Olsen og Gisle Meininger

Saudland, fra Sosialistisk Venstreparti, lederen Kirsti Bergstø, og fra Rødt, Emma Watne, viser til Representantforslag 199 S (2021–2022) om å styrke tegnspråkets stilling og tolketjenesten for døve, døvblinde og hørselshemmede for å sikre likestilt kommunikasjon.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til statsrådets svarbrev, hvor det gjøres rede for allerede igangsatt arbeid for å styrke døves deltakelse i samfunnet gjennom et nedsatt offentlig utvalg.

Flertallet viser til at utvalget skal levere sin rapport til Kultur- og likestillingsdepartementet 1. juni 2023.

Flertallet vil understreke viktigheten av å styrke døve, døvblinde og hørselshemmedes muligheter og deler således intensjonen i representantforslaget. Samtidig ser flertallet det som hensiktsmessig å avvente fremleggelsen av rapporten.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Arbeiderpartiet støtter statsrådets vurdering når det gjelder de fire forslagene i representantforslaget, og er enig i at det ikke er behov for å vurdere større endringer i tolketjenesten på nåværende tidspunkt.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Rødt understreker at tolketjenesten må være enkelt tilgjengelig og brukervennlig, gi rett tolk til rett tid og levere jevn kvalitet over hele landet. Videre må tjenesten fortløpende forbedre kvaliteten, og det er viktig at Nav har planer for fagutvikling av tolker og tolkeformidlere som følges opp.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at regjeringen Solberg, som del av inkluderingsarbeidet i 2021, styrket driftsbevillingen til Arbeids- og velferdsetaten med 31,8 mill. kroner, slik at antall fast ansatte tolker kunne økes med inntil 34 årsverk. Disse medlemmer viser til at regjeringen Solberg foreslo å fortsette satsingen ved å øke antall fast ansatte tolker med inntil 25 årsverk i 2022 (23,7 mill. kroner). Dette ville innebære en samlet økning på inntil 59 årsverk i 2021 og 2022. Satsingen var ment å bedre kvaliteten i tolketjenestene samt gi økt forutsigbarhet for brukerne og bedre muligheter for å ivareta prioriterte oppdrag.

Disse medlemmer oppfattet at det var bred enighet om denne målsettingen. Det var derfor stor forundring blant mange av brukerorganisasjonene og Høyre da Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti i sitt første budsjett påførte tolketjenesten et netto kutt på 15 mill. kroner. Disse medlemmer registrerer at det vil bety at flere vil få avslag på tolk. Resultatet blir svekket inkludering i arbeidsliv, utdanning

og samfunnet for øvrig. Tap av menneskelig kontakt fører videre til tilbaketrekking, isolasjon og ensomhet. Disse medlemmer registrerer at dette gir en utvikling i feil retning, og mener det heller er behov for å styrke tolkedekningen.

Forslag 1

Komiteen er kjent med at Proba samfunnsanalyse, på oppdrag fra Arbeids- og sosialdepartementet, i 2018 utredet organiseringen av tolketjenesten for døve, hørselshemmede og døvblinde (Rapport 2018–09). Der ble det vurdert en rekke ulike alternativer for organisering av tolketjenesten, herunder om den bør organiseres et annet sted enn under Arbeids- og velferdsetaten.

Komiteen viser til at rapporten ble fulgt opp av Arbeids- og velferdsdirektoratet, som besluttet fortsatt organisering under Nav Hjelpemidler og tilrettelegging, men at alternative modeller for organisering av tolkeområdet skulle utredes innenfor denne styringsmodellen. Komiteen er videre kjent med at det ble satt ned en arbeidsgruppe i Arbeids- og velferdsetaten, som i januar 2020 la frem en rapport. Det ble der anbefalt en modell hvor hjelpemiddelsentralene skulle ha samme ansvar for tolketjenestene som i dag, med visse justeringer. Komiteen er kjent med at disse endringene har medført en rekke forbedringer.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, noterer seg at flere av høringsinnspillene påpeker at det er flere ulike grupper av tolkebrukere som skal ivaretas. Enten det gjelder tegnspråklige eller talespråklige døve/hørselshemmede eller personer med kombinerte sansetap eller andre funksjonsnedsettelse, bruker man tolk på ulike måter (for eksempel tegnspråktolk, skrive-tolk og tolk/ledsager eller en hybridform av disse), og det er viktig å ta hensyn til hele bredden av ulike behov.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet registrerer at flere brukerorganisasjoner trekker frem at organiseringen av tolketjenesten fortsatt har forbedringspotensial. Disse medlemmer merker seg at når dagens organisering har virket over tid, vil det være hensiktsmessig å evaluere om den er hensiktsmessig, eller om andre modeller er mer egnet. I denne sammenhengen bør en også vurdere hvordan brukermedvirkningen fungerer.

Disse medlemmer legger til grunn at en slik gjennomgang må sikre at alle som berøres av dagens tolkeordning, blir hørt, det vil si tolkebrukere, ansatte og frilanstolker, alle interesseorganisasjoner med medlemmer som er tolkebrukere (både tegnspråktolker, skrive-tolker og tolkledsagere), samt arbeidsgivere som

har ansatt tolker i både privat og offentlig sektor (herunder Nav).

Disse medlemmer merker seg at Hørselshemmedes Landsforbund, Norges Døveforbund, Foreningen Norges døvblinde og Landsforbundet for kombinert syns- og hørselshemmede/døvblinde sammen har utarbeidet et veikart for en ny nasjonal tolketjeneste. Disse medlemmer ser det som naturlig at man i en overordnet gjennomgang også grundig vurderer innspillene i dette veikartet.

Disse medlemmer er opptatt av at man fortløpende styrker tilbakemeldingsfunksjonen for innbyggere og arbeidsgivere som bruker tolketjenesten/har ansatt tolker. Det er avgjørende for å sikre kontinuerlig evaluering og forbedring av tjenesten. Disse medlemmer mener dette naturlig bør være en del av den evalueringen som etterspørres.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Rødt fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i inneværende stortingsperiode evaluere om dagens organisering av tolketjenesten er hensiktsmessig og, i tett dialog med brukerne og Nav, vurdere mulige alternative modeller.»

Forslag 2

Komiteen er kjent med at det finnes en rekke verktøy for de som mener seg utsatt for urett eller feil fra tolketjenesten, blant annet Sivilombudet, serviceklageordningen i Nav eller Likestillings- og diskrimineringsombudet. Komiteen viser til at det også er nedsett et eget brukerutvalg på hjelpemiddelområdet, som tolketjenesten sorterer under, hvor representanter fra brukerorganisasjonene kan komme med tilbakemeldinger og innspill. Komiteen er kjent med at etaten jobber med å utvikle en kommunikasjonsfunksjon i den nye bestillingsløsningen som ble tatt i bruk i 2020, og ser positivt på at en tilbakemeldingsfunksjon på utført tjeneste vil bli lagt inn.

Forslag 3

Komiteen merker seg statsrådets svar om at en eventuell utredning av masterutdanning i tegnspråk bør omhandle et toårig løp som bygger på de allerede eksisterende bachelorløpene. Komiteen viser til at re-

gjeringen Solberg satte ned et offentlig utvalg som skal utrede situasjonen for norsk tegnspråk i ulike sektorer, med leveringsfrist 1. juni 2023. I arbeidet skal utvalget gjennomgå regelverk, ordninger og tiltak som påvirker tilgangen til tegnspråk i ulike sektorer, og i dette arbeidet kan det også være interessant å vurdere tolkeutdanningen.

Forslag 4

Komiteen merker seg at arbeidsgiver eller arbeidstaker i utgangspunktet må bestille tolk fra gang til gang for å dekke tolkebehovet på arbeidsplassen. Komiteen registrerer at Arbeids- og velferdsetaten dekker alle utgifter i forbindelse med oppdraget. Komiteen er videre kjent med at der en har ansatte med rett til tolk med stillinger tilsvarende minst tre og et halvt årssverk, kan tolk ansettes på arbeidsplassen. Arbeidsgiver får refundert kostnader fra etaten.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre, Fremskrittspartiet og Rødt:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen i inneværende stortingsperiode evaluere om dagens organisering av tolketjenesten er hensiktsmessig og, i tett dialog med brukerne og Nav, vurdere mulige alternative modeller.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:199 S (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sveinung Rotevatn, Grunde Almeland og Guri Melby om å styrke tegnspråkets stilling og tolketjenesten for døve, døvblinde og hørselshemmede for å sikre likestilt kommunikasjon – vedtas ikke.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 24. mai 2022

Kirsti Bergstø

leder

Aleksander Stokkebo

ordfører

